

ЛАНДШАФТНА АРХІТЕКТУРА І ДЕКОРАТИВНЕ САДІВНИЦТВО

УДК 582.973:712.25[477]

КОЛЕКЦІЯ СХІДНОАЗІЙСЬКИХ КУЩІВ БОТАНІЧНОГО САДУ НУБІП УКРАЇНИ

*О.О. Демченко, кандидат біологічних наук
С.К. Демченко, студент*

Проаналізовано таксономічний склад колекції декоративних кущів східноазійського походження в ботанічному саду НУБіП України. Визначено рівень адаптації та стан рослин у цих умовах. Розглянуто особливості їх композиційного використання в насадженнях.

Колекція, ботанічний сад, східноазійські, кущ, адаптація.

Одним із актуальних напрямів ботанічних досліджень є створення наукових колекцій економічно важливих у комерційному садівництві видів та культиварів рослин [7]. Перспективними в цьому відношенні є кущі, котрі складають значну групу з багатьох родин, саме серед яких ми спостерігаємо значне різноманіття високодекоративних рослин. Це – численні представники родин *Rosaceae* Juss., *Caprifoliaceae* Juss., *Hydrangeaceae* Dum., *Viburnaceae* Dumort., *Berberidaceae* Torr. et Grey. та інших.

Декоративні кущі належать до різних систематичних груп, більшість із них відзначається високими декоративними якостями, стійкістю в умовах інтродукції та іншими цінними властивостями. Однак в Україні більшість із них є надбанням ботанічних садів і майже не використовується в озелененні, що зумовлено відсутністю достатніх відомостей про їх біологію, видове різноманіття, репродуктивну здатність та ефективні методи розмноження.

Значна кількість видів декоративних кущів походить із Східноазійської флористичної області [8]. Флора цієї області є однією з найбагатших у світі, нараховує 14 ендемічних родин та більше 300 ендемічних родів [8]. На жаль, поки що відсутні роботи, присвячені узагальненню досвіду інтродукції видів з цієї області в умовах м. Києва. Окремі фрагментарні відомості стосовно східноазійських видів родини Гортензіїв представлені в роботах Т.С. Счепіцької [2], родини Розові – в роботах А.І. Бабіцького [2]. Тому, актуальним буде дослідження таксономічного складу та стану кущів східноазійського походження в колекційних насадженнях ботанічного саду НУБіП України.

У колекції ботанічного саду НУБіП України види, які походять із Східноазійської флористичної області, представлені достатньо широко [5].

Мета досліджень – аналіз таксономічного складу, ступеня адаптації, стану та особливостей композиційного використання

декоративних кущів східноазійського походження в колекції ботанічного саду НУБіП України.

Матеріали та методика досліджень. Об'єктом наших досліджень були декоративні кущі, котрі походять із Східноазійської флористичної області, представлені в колекції ботанічного саду НУБіП України.

Таксономічний склад об'єктів дослідження встановлювався за літературними джерелами [1-3] та гербарними зразками. Успішність адаптації визначали за методикою О.А. Калініченка [4], оцінку стану – за методикою Ф.М. Левона [6]. Дослідження проводились у 2008 – 2010 рр.

Результати досліджень. Нами встановлено, що в колекції ботанічного саду НУБіП України декоративні кущі східноазійського походження налічують 48 видів та 21 культивар, які належать до 28 родів та 15 родин (див. таблицю). Вікова структура колекції представлена двома великими групами: рослини 30 – 59 років та молоді рослини 3 – 5 років, висаджені в останні роки. Найширше в колекції представлені рослини з родин Жимолостеві (7 видів) та Розові (16 видів). Переважають представники родів *Lonicera* та *Cotoneaster*.

Таксономічний склад декоративних кущів східноазійського походження ботанічного саду НУБіП України

№ з/п	Вид	Вік, років	Рівень адаптації рослин, бал	Стан рослин, бал
<i>Araliaceae</i> Vent.				
1.	<i>Acanthopanax sessiflorum</i> (Rupr. et Maxim.) Seem.	34	III	4
2.	<i>Eleuterococcus senticosus</i> (Rupr. et Maxim.) Maxim.	34	IV	5
<i>Berberidaceae</i> Torr. et Grey.				
3.	<i>Berberis amurensis</i> Rupr.	58	IV	5
4.	<i>B. vernaе</i> Schneid.	55	II	3
5.	<i>B. thunbergii</i> DC.	56	IV	5
<i>Oleaceae</i> Lindl.				
6.	<i>Ligustrum ciliatum</i> Sieb.	56	IV	5
7.	<i>Syringa amurensis</i> Rupr.	44	IV	5
8.	<i>Forsythia suspense</i> (Thunb.) Vahl.	49	II	5
<i>Celastraceae</i> Lindl.				
9.	<i>Euonymus sacrosanct</i> Koidz.	32	IV	4
<i>Buddleiaceae</i> Wilholm.				
10.	<i>Buddleia davidii</i> Franch.	2	II	5
<i>Caprifoliaceae</i> Juss.				
11.	<i>Weigela florida</i> (Bge.) A. DC.	39	II	4
12.	<i>Lonicera edulis</i> Turcz. ex Freyn.	21	III	4
13.	<i>L. maackii</i> Rupr.	58	IV	5
14.	<i>L. demissa</i> Rehd.	29	II	4
15.	<i>L. ruprechtiana</i> Regel	59	II	4
16.	<i>L. pileata</i> Oliv.	7	I	4
17.	<i>Kolkwitzia amabilis</i> Graebn.	32.	IV	4

Rosaceae Juss.				
18.	<i>Sorbaria sorbifolia</i> (L.) A. Br.	32	IV	5
19.	<i>Kerria japonica</i> (L.) DC.	45	III	4
20.	<i>Cotoneaster horizontalis</i> Dcne	4	IV	5
21.	<i>C. dammeri</i> C.K. Schneid.	4	IV	5
22.	<i>C. divaricatus</i> Rehd. et Wils.	5	IV	5
23.	<i>C. zabelii</i> Schneid.	44	IV	4
24.	<i>Rhodotypos kerrioides</i> Sieb. et Zucc.	4	IV	5
25.	<i>Stephanandra incise</i> (Thunb.) Zab.	3	III	4
26.	<i>S. tanakae</i> (Franch. et Sav.) Franch. et Zucc.	46	IV	5
27.	<i>Spiraea salicifolia</i> L.	46	III	5
28.	<i>S. chamaedryfolia</i> L.	59	IV	5
29.	<i>S. media</i> Schmidt.	8	III	5
30.	<i>S. japonica</i> L. f.	59	IV	5
31.	<i>Chamaenomeles maulei</i> (Mast.) Schneid.	25	I	3
32.	<i>Ch. japonica</i> (Thunb.) Lindl.	51	IV	5
33.	<i>Rosa acicularis</i> Lindl.	31	IV	5
Hydrangeaceae Dum.				
34.	<i>Hydrangea bretschneideri</i> Dipp.	32	II	4
35.	<i>H. macrophylla</i> (Thunb.) DC.	54	I	3
36.	<i>H. serrata</i> (Thunb.) DC.	2	I	4
37.	<i>Deutzia gracilis</i> Sieb. et Zucc.	15	III	4
38.	<i>D. scabra</i> Thunb.	59	IV	5
Viburnaceae Dumort.				
39.	<i>Viburnum rhytidophyllum</i> Hemsl.	4	I	5
40.	<i>V. carlesii</i> Hemsl.	36	I	5
41.	<i>V. sargentii</i> Koehne	3	I	5
Corylaceae Mirb.				
42.	<i>Corylus mandshurica</i> Maxim.	32	I	4
43.	<i>C. heterophylla</i> Fisch. ex Trautv.	46	I	4
Paeoniaceae Rudolphi				
44.	<i>Paeonia suffruticosa</i> Andr.	24	IV	5
Ericaceae Juss.				
45.	<i>Rhododendron japonicum</i> (A. Grey) Suring.	29	IV	4
Cornaceae Dumort.				
46.	<i>Swida alba</i> L.	44	II	5
Euphorbiaceae St.-Hil.				
47.	<i>Securinega suffruticosa</i> (Pall.) Rehd.	51	IV	5
Grossulariaceae DC.				
48.	<i>Ribes mandshuricum</i> (Maxim.) Kom.	32	II	4

Більшість видів, що є у колекції, успішно адаптувалися в цих умовах. Встановлено, що 81 % видів має середній, добрий та високий рівень адаптації. Деякі молоді рослини мають рівень адаптації I (адаптувалися слабо). Це пов'язано з тим, що більшість із них не досягли репродуктивного віку, що вплинуло на значення адаптивного показника.

Під час оцінки стану об'єктів дослідження нами встановлено, що більшість рослин перебуває в нормальному та задовільному станах, це підтверджується їхніми показниками.

Однак існує можливість поповнення колекції східноазійських кущів за рахунок залучення нових видів, представлених у колекційних насадженнях м. Києва, а саме *Viburnum buddleifolium* C. H. Wright., *V. burejaeticum* Rgl. et Herd., *V. veitchii* Hemsl. та видів роду Екзохорда, які взагалі відсутні в колекції саду.

У ботанічному саду об'єкти дослідження представлені в різних типах насаджень: у складі груп, живих огорож, бордюрів, підліску, як солітери.

Як солітери використовуються найдекоративніші види рослин, такі як: калина Карльса, півонія деревовидна, дейції витончена та шорстка. В складі живих огорож представлені: хеномелес японський, спіреї верболиста та японська, свидина біла, смородина маньчжурська, горобинник горобинолистий. У бордюрах використовуються спірея японська та її культивари. В групах представлені такі види рослин як: хеномелес японський, спіреї японська, середня, дібровколиста, стефанандра Танакі, керія японська, кизильник Даммера, кольквіція чарівна, вейгела квітуча, види жимолостей та ін.

Висновки

Значна різноманітність видів східноазійської флори дає можливість розширити перспективний асортимент рослин для подальшої культури в Україні, чому значною мірою може сприяти колекція декоративних кущів Східноазійської флористичної області, представлена в ботанічному саду НУБіП України. Існує можливість поповнення колекції саду за рахунок залучення нових видів рослин з родів Калина, Екзохорда та Спірея, наявних у колекційних насадженнях м. Києва. Подальшого вивчення потребують особливості сезонного розвитку об'єктів дослідження, структури та морфогенезу їх пагонів, а також репродуктивної здатності.

Список літератури

1. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева і кущі. Покритонасінні: довідник / [Кохно М.А., Пархоменко Л.І., Зарубенко А.У. та ін.] ; за ред. М.А. Кохна. – К.: Фітосоціоцентр, 2002, 448 с.
2. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева і кущі. Покритонасінні: довідник / [Кохно М.А., Трофименко Н.М., Пархоменко Л.І. та ін.] ; за ред. М.А. Кохна та Н.М. Трофименко. – К.: Фітосоціоцентр, 2005, 716 с.
3. Деревья и кустарники, культивируемые в Украинской ССР. Покрытосеменные / [Кохно Н.А., Каплуненко Н.Ф., Минченко Н.Ф. и др.] ; под ред. Кохно Н.А. – К.: Наук. думка, 1986. – 720 с.
4. Калиниченко А.А. Оценка адаптации и целесообразности интродукции древесных растений / А.А. Калиниченко // Бюллетень ГБС. – 1978. - № 108. – С. 3-8.
5. Каталог рослин Ботанічного саду НУБіП України / [Колесніченко О.В., Якубенко Б.Є., Слюсар С. І. та ін.]. - К.: НУБіП України, 2011. – 130 с.
6. Левон Ф.М. Вуличні насадження м. Києва / Ф.М. Левон // Науковий вісник НАУ. – К.: НАУ, 1999. – Вип. 20. – С. 210 – 221.
7. Международная программа ботанических садов по охране растений / [под ред. И. Смирновой, В.Л. Тихоновой]. – М: ГБС, 2000. – 57 с.

8. Тахтаджян А.Л. Флористические области Земли / Тахтаджян А.Л. – Л.: Наука, 1978. – 248 с.

Проанализирован таксономический состав коллекции декоративных кустов восточноазиатского происхождения в ботаническом саду НУБиП Украины. Определен уровень адаптации и состояние растений в этих условиях. Рассмотрены особенности их композиционного использования в насаждениях.

Коллекция, ботанический сад, восточноазиатские, куст, адаптация.

There were analyzed the taxonomic composition of the collection of ornamental shrubs of the East Asian origin in the botanical garden NULES of Ukraine .It were determined the level of adaptation and the state of plants in this conditions. There were examined the features of its composition usage in the plantations.

Collection, botanical garden, East Asian, shrub, adaptation.

УДК 582. 973: 712. 25 [477]

ОСОБЛИВОСТІ ЦВІТІННЯ ВИДІВ РОДУ *VIBURNUM* L. В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

***О.О. Демченко, кандидат біологічних наук
С. К. Демченко, студент***

Досліджено динаміку та інтенсивність цвітіння, складено календар цвітіння калин в умовах Лісостепу України. Залежно від строків початку цвітіння виділено фенологічні групи: рослини, що рано зацвітають, пізно зацвітають та середніх строків цвітіння. Розглянуто особливості процесу розкриття пиляків деяких калин.

Цвітіння, Viburnum, інтродукція, ріст, розвиток.

Нині існує гостра необхідність в оригінальних рослинах для створення садово-паркових об'єктів. Перспективними в цьому аспекті є красивоквітучі деревні рослини, що складають чисельну групу з багатьох родин, саме серед них ми спостерігаємо найбільшу різноманітність високодекоративних рослин. Зокрема, це представники родини *Viburnaceae* Dumort., про які піде мова в цій роботі. Використання таких рослин для цілей декоративного садівництва є прекрасним засобом досягнення виразності садово-паркових композицій.